

Л. В. Лунякіна
студентка обліково-фінансового факультету
А. С. Ярошенко
к.е.н., асистент кафедри бухгалтерського обліку та аудиту
Українська академія банківської справи НБУ

ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СЕРЕДОВИЩА

Анотація. Розглянуто підходи вчених до визначення поняття «фінансова звітність». Досліджено інтереси користувачів, відповідно до яких вони використовують дані фінансової звітності. Здійснено групування фінансових коефіцієнтів залежно від групи користувачів.

Ключові слова: фінансова звітність, користувачі фінансової звітності, фінансові коефіцієнти.

ФИНАНСОВАЯ ОТЧЕТНОСТЬ КАК ЭЛЕМЕНТ ФОРМИРОВАНИЯ ИНФОРМАЦИОННОЙ СРЕДЫ

FINANCIAL REPORTING AS ELEMENT OF FORMING OF INFORMATIVE ENVIRONMENT

Аннотация. Рассмотрены подходы ученых к определению понятия «финансовая отчетность». Исследованы интересы пользователей, в соответствии с которыми они используют данные финансовой отчетности. Осуществлено группирование финансовых коэффициентов в зависимости от группы пользователей.

Ключевые слова: финансовая отчетность, пользователи финансовой отчетности, финансовые коэффициенты.

Abstract. The approaches of scientists to the definition of «financial statements». Investigated the interests of users, according to which they use these financial statements. Done grouping of financial ratios depending on the user group.

Keywords: financial statements, users of financial statements, financial ratios.

Вступ. Розвиток ринкових відносин відбувається зі змінами економічного, правового та інформаційного середовищ, у результаті чого змінюються цілі діяльності підприємства і підвищується роль інформаційного забезпечення. Інформаційне забезпечення привертає увагу до фінансової звітності, яка є основним джерелом інформації про фінансовий і майновий стан підприємства.

Зі звітності починається перше знайомство з діяльністю підприємства. Вона є основою інформаційного забезпечення аналізу фінансового стану підприємства.

Дискусії стосовно з'ясування сутності фінансової звітності і проблем фінансових звітів завжди були в полі зору як вітчизняних, так і зарубіжних учених. Серед українських науковців, які займаються цими питаннями, можна назвати В. С. Андрієнко, Ф. Ф. Бутинця, Ю. А. Василенко, Ю. А. Веригу, С. Ф. Голова, В. І. Єфименка, В. М. Костюченко, М. В. Кужельного, М. Р. Лучко, А. І. Малишкін, М. С. Пушкаря, В. В. Сопко, Н. М. Ткаченко, Н. В. Чебанова, Л. В. Чижевську, В. О. Шевчука, Т. В. Шишкова, І. Й. Яремко та багатьох інших.

Постановка завдання. Визначити сутність і встановити роль фінансової звітності в інформаційному середовищі для її користувачів.

Відповідно до поставленої мети в ході дослідження були поставлені та вирішені такі завдання:

по-перше, розкрити економічну сутність фінансової звітності;

по-друге, з'ясувати за допомогою яких фінансових показників можна аналізувати фінансову звітність відповідно до різних потреб користувачів.

Результати. Фінансова звітність — це сукупність форм звітності, метою якої є надання користувачам необхідної інформації про стан і діяльність підприємства для прийняття користувачами управлінських рішень.

Проте серед учених немає спільної думки щодо визначення фінансової звітності. Аналізуючи визначення, які надаються різними науковцями, можна виділити кілька підходів.

Перший підхід — формальний — безпосередньо пов'язаний із Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні». За Законом, фінансова звітність — бухгалтерська звітність, яка містить інформацію про фінансове становище, результати діяльнос-

ті та рух грошових коштів підприємства за звітний період. Вважається, що це визначення неповно і некоректно виражає головну суть фінансової звітності та є формальним [2].

На думку деяких вчених, фінансова звітність є своєрідною інформаційною моделлю суб'єкта господарювання, яка представлена користувачам для прийняття рішень через повну, правдиву і неупереджену інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства [3—4].

Також можна виділити підхід за формами звітності, згідно з яким фінансова звітність — це сукупність форм звітності, які складені на основі показників фінансового обліку з метою отримання користувачами узагальненої інформації про підприємства [5—6].

Документарний підхід говорить про те, що фінансова звітність є документами, які містять інформацію про рух грошових коштів підприємства за звітний період [7].

Останнім є підхід за фінансовими показниками. На нашу думку це найбільш вдале визначення, оскільки фінансова звітність є системою узагальнюючих показників бухгалтерського обліку, структурованих у формі звітності, які надають користувачам інформацію про фінансовий стан, результати діяльності, рух грошових коштів та зміни у власному капіталі підприємства за звітний період для прийняття цими користувачами відповідних рішень [8—9].

Головна роль звітності полягає в систематизації, фільтруванні й узагальненні даних за всіма напрямками діяльності суб'єкта господарювання, тобто здійснюється відбір суттєвої і необхідної інформації, яка узагальнюється і зводиться у систематизовані групи показників, які покликані спростити і прискорити використання зазначеної інформації для прийняття оперативних рішень та ефективного управління діяльністю суб'єкта господарювання.

Користувачами фінансової звітності виступають як фізичні, так і юридичні особи, а також органи державної влади. Також потрібно виокремлювати внутрішніх і зовнішніх користувачів, які стосовно до звітної інформації мають прямий та опосередкований інтерес. Виокремлюють такі групи користувачів (табл. 1) [1].

Таблиця 1

ІНФОРМАЦІЙНІ ІНТЕРЕСИ РІЗНИХ ГРУП КОРИСТУВАЧІВ

Користувачі звітності	Інформаційні запити
Власники	Збільшення прибутковості діяльності, участь у капіталі підприємства, визначення суми дивідендів
Керівництво підприємства	Оцінка якості управління, регулювання діяльності підприємства
Персонал	Стабільність підприємства, оплата праці, пенсійне і соціальне забезпечення, можливість матеріального стимулювання
Зовнішні користувачі з прямим інтересом	
Інвестори (акціонери)	Захист прав акціонерів, якість управління, придбання, продаж і володіння цінними паперами та здатність підприємств сплачувати за ними дивіденди
Постачальники	Здатність підприємства своєчасно оплачувати рахунки та виконувати інші зобов'язання
Кредитори	Своєчасність повернення кредитів та отримання відсотків, забезпечення зобов'язань підприємства, оцінка ліквідності та платоспроможності
Покупці, замовники, інші дебітори	Стабільність компанії, здатність забезпечувати клієнтів необхідними товарами, продукцією, роботами, послугами, фінансова стійкість і як довго можна погашати кредиторську заборгованість
Опосередкований інтерес	
Уряд і державні органи	Своєчасна сплата зобов'язань перед державою, показники для формування податкової політики, визначення національного доходу, розподіл ресурсів, формування макроекономічних показників
Громадськість	Загальні питання, які впливають на добробут населення: зайнятість, екологія, соціальна захищеність працівників тощо

Дослідивши інтереси основних категорій користувачів, пропонуємо провести ранжирування їх для встановлення тих, кого потрібно інформувати про показники фінансової звітності в першу чергу.

Перша категорія користувачів — інвестори. Оптимально подана у звітності інформація про підприємство дасть змогу залучати інвесторів, що може викликати додаткове вливання

капіталу у виробництво і розширення в подальшому діяльності. Основним джерелом інформації для інвесторів є фінансова звітність.

Друга категорія — комерційні банки. Залучення фінансових коштів на умовах довгострокового або короткострокового кредитування дасть змогу підприємствам здійснювати поточну діяльність та розширене відтворення.

Третя категорія — власники підприємства, оскільки їх рішення можуть привести до додаткового вливання капіталу, а можуть, навпаки — до відволікання капіталу з виробництва.

Четверта категорія — постачальники і підрядники, укладання тривалих контрактів з ними може привести до стабільності у виробництві. Фінансова звітність може вивчатися під час укладання договорів, але основою контрактів, що укладаються, є репутація підприємства.

П'ята категорія представлена покупцями і замовниками, які дають можливість під час укладання з ними договорів відкривати нові сегменти ринку й укласти довготривалі контракти.

Шоста категорія — держава і позабюджетні фонди. Оптимально сформована фінансова звітність дає змогу оптимізувати податкові та соціальні виплати й отримувати від держави підтримку з певних питань.

Представниками сьомої категорії — це робітники підприємства, які використовують фінансову звітність як джерело інформації задля впевненості в стабільності і перспективах розвитку підприємства.

Отже, ми бачимо, яке важливе значення для прийняття управлінських рішень має фінансова звітність, що може мати вплив як на розвиток окремих суб'єктів господарювання, так і держави в цілому.

Система інтересів і потреб користувачів звітності потребує розуміння показників фінансової звітності, що є своєрідними провідниками.

Але аналіз фінансових звітів залишає по собі багато нез'ясованих питань, через що пропонуємо проводити аналіз фінансової звітності за коефіцієнтами. Фінансові коефіцієнти — це знаряддя, яке допомагає користувачам звітності, знайти ключі до неточностей і виявити симптоми, які виявляють у фінансовому житті підприємства. Аналізуючи звітність за допомогою фінансових коефіцієнтів, потрібно враховувати фактори, що впливають на показники аналізу зараз і можуть проявитися пізніше.

Розраховуючи фінансові коефіцієнти, користувачі повинні поставити собі запитання: Що саме потрібно довідатися про діяльність підприємства? Фінансові коефіцієнти дають відповіді на те, чи є підприємство:

- 1) прибутковим;
- 2) має можливість сплатити більші зарплати;
- 3) має ліквідний грошовий потік;
- 4) сплачує зобов'язання та ефективно розміщує свої акції.

З'ясувавши, яку саме інформацію потрібно отримати, необхідно визначити, які коефіцієнти для цього можуть бути використані. Пропонуємо згрупувати коефіцієнти таким чином.

1. Коефіцієнти ліквідності: Чи має підприємство достатньо коштів для оплати своїх поточних зобов'язань?

2. Коефіцієнт фінансової стабільності: За рахунок яких ресурсів компанія фінансує свою діяльність — власних чи запозичених?

3. Коефіцієнти оборотності активів: Наскільки ефективно компанія використовує свої активи для отримання доходу?

4. Коефіцієнти рентабельності власного капіталу та активів: якою є частка прибутку компанії в її доході від реалізації? Чи отримала компанія достатньо прибутку порівняно з вартістю задіяних активів та вкладеним капіталом?

5. Коефіцієнти прибутковості акцій: Як змінюється вартість акцій підприємства? Чи вигідно інвесторам вкладати кошти в акції компанії? Яка прибутковість акцій компанії порівняно з акціями інших компаній?

Найбільш вживані фінансові коефіцієнти пропонуємо згрупувати в такі категорії:

1. Коефіцієнти ліквідності: коефіцієнт поточної ліквідності, коефіцієнт критичної ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності.

2. Коефіцієнт фінансової стабільності: коефіцієнт загальної заборгованості, коефіцієнт довгострокової заборгованості, коефіцієнт довгострокової заборгованості.

3. Коефіцієнт оборотності активів: коефіцієнт оборотності запасів, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості, коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості, коефіцієнт оборотності активів.

4. Коефіцієнти рентабельності власного капіталу та активів: коефіцієнт чистого прибутку, коефіцієнт рентабельності активів, коефіцієнт рентабельності власного капіталу.

5. Коефіцієнт прибутковості акції: чистий прибуток на акцію, відношення ціни до прибутку на акцію.

Так як не кожному користувачеві для необхідної інформації потрібно використовувати всі коефіцієнти, то пропонуємо виокремити фінансові коефіцієнти за групами користувачів, які їх можуть використовувати.

Таблиця 1

ФІНАНСОВІ КОЕФІЦІЄНТИ, ЯКІ ВИКОРИСТОВУЮТЬ КОРИСТУВАЧІ

Група користувачів	Коефіцієнти та інші фінансові дані
Акціонери та потенційні інвестори	Рентабельність власного капіталу Прибуток на акцію Сума дивідендів на акцію Коефіцієнт ліквідності Коефіцієнт прибутковості
Менеджери	Усі коефіцієнти, особливо прибутковості
Постачальники та інші кредитори	Коефіцієнти ліквідності Коефіцієнт прибутковості Оборотності кредиторської заборгованості
Позичальники (банки, покупці облігацій)	Показники структури капіталу Коефіцієнти фінансової незалежності
Покупці	Коефіцієнти ліквідності Коефіцієнт прибутковості
Державні та місцеві органи	Коефіцієнт прибутковості Суми сплачених податків до місцевого і державного бюджетів
Громадськість	Перелік питань може бути достатньо великий

При цьому, аналізуючи звітність, користувачі повинні звертати увагу на:

- 1) рівень інфляція, що впливає на дані фінансових звітів;
- 2) методи оцінки запасів та нарахування амортизації;
- 3) сезонні фактори.

Поряд з тим фінансові коефіцієнти можуть мати подвійне значення. Іноді навіть складно визначити «гарний» чи «поганий» коефіцієнт.

Наприклад, високе значення коефіцієнта абсолютної ліквідності може свідчити про задовільний рівень платоспроможності компанії, що, з одного боку, є добрим фактором. З другого боку, він може вказувати на те, що компанія має надмірну величину грошових коштів, які перебувають на її банківському рахунку і не приносять прибутків.

Аналізу фінансової звітності за допомогою фінансових коефіцієнтів дасть можливість:

По-перше, порівнювати показники різних періодів, аналізувати тенденції розвитку, що дасть можливість з'ясувати, чи має компанія проблеми внутрішнього характеру, і допоможуть власникам та менеджерам компанії уникнути таких проблем.

По-друге, порівнювати фактичні з бюджетними даними, що є дієвим способом виявлення проблем, що існують, чи можуть мати місце в майбутньому.

По-третє, самостійно порівнювати показники діяльності з конкурентними підприємствами, що дозволить встановити стандарти для аналізу ефективності діяльності.

Користувачі для аналізу звітності можуть використовувати як власні розроблені коефіцієнти, так і загальноприйняті, головне, щоб було розуміння того, що означають і для чого використовуються показники.

Висновки. Таким чином, фінансова звітність — це найважливіше офіційне джерело інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства, яке містить истему узагальнюючих і взаємопов'язаних показників, які використовуються користувачами для аналізу діяльності підприємства.

Визначені групи користувачів використовують показники фінансової звітності з різними цілями. Кожен учасник економічного процесу завжди керується економічною доцільністю й ефективністю у прийнятті тих чи інших рішень на основі доступної йому проаналізованої інформації. Саме за допомогою аналізу показників діяльності підприємства можна вивести загальні тенденції, оцінювати динаміку розвитку, місткість ринку й уподобання основних його споживачів.

Список використаних джерел

1. Шигун М.М. Види звітності підприємств: підходи до їх класифікації // Шигун М.М., Іваненко В.О. // Міжнар. зб. наук. пр. — Вип. 3 (12). — С. 432–442.
2. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України, затверджений Верховною Радою України від 16.07.1996 № 996-XIV. — Режим доступу : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T99_0996.html. — Законодавство України.
3. Завгородній В.П. Бухгалтерський облік в Україні (з використанням національних стандартів) : навч. посіб. / В.П. Завгородній. — К. : А.С.К., 2001. — 848 с.
4. Николаева О.Е. Управленческий учет : учеб. пособ. / Николаева О.Е., Шишкова Т.В. — М. : Едиториал УРСС, 2002. — 320 с.
5. Кучеренко Т.Є. Регламентування облікової політики фінансової звітності / Кучеренко Т.Є. // Бухгалтерський облік і аудит. — 2009. — № 5. — С. 24–34.
6. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність : підручник / Ткаченко Н.М.. — К. : Алерта, 2011. — 976 с.
7. Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік : посібник / Чебанова Н.В., Василенко Ю.А. — К. : Видавн. центр «Академія», 2002 — 672 с.
8. Губачова О.М. Облік у зарубіжних країнах : підручник / Губачова О.М., Мельник С.І. — К. : Центр учбової літератури, 2008. — 432 с.
9. Табачук Г.П. Фінансовий облік у банках : навч. посіб. / Табачук Г.П., Сарахман О.М., Бречко Т.М. — К. : Центр учбової літератури, 2010. — 424 с.

07.05.2014